

BULGARIAN ELÄKEJÄRJESTELMÄ

Bulgarian eläkejärjestelmä

Päivitetty: kesäkuu 2007

Lisätietoja:

Mika Vidlund

puh. 010 751 2614

e-mail: mika.vidlund@etk.fi

kv-tiimi: Mika Vidlund, Jarna Bach-Othman, Juha Knuuti

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 75111 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511, Fax +358 9 148 1172

SISÄLTÖ

1	Yleistä	5
2	Hallinto.....	6
3	Lakisääteisen eläkejärjestelmän rahoitus.....	7
4	Työeläketurva	9
4.1	Vanhuuseläke	9
4.1.1	Ansaintaeläke	9
4.1.2	Rahastoeläke.....	10
4.2	Työkyvyttömyyseläke.....	11
4.3	Perhe-eläke.....	12
5	Lisäeläketurva.....	13
6	Indeksiturva	13
7	Verotus	14
8	Sosiaaliturvasopimus	14
9	Eläkejärjestelmän tulevaisuudennäkymiä	14
	Lähteet.....	16
	LIITE: Bulgarian eläkejärjestelmän rakenne.....	17

Bulgarian eläkejärjestelmä lyhyesti

Lakisääteiset eläkejärjestelmät	Työeläkejärjestelmä: ansainta- ja rahastoeläke. Tiettyillä ammattiryhmillä pakolliset ammattikohtaiset lisäeläkejärjestelmät, jotka mahdollistavat eläkkeelle siirtymisen ennen yleistä vanhuuseläkeikää. Ei asumisperusteista kansaneläkettä.
Kattavuus	Työeläke kattaa palkansaajat ja yrittäjät Lisäeläketurva: n. 18 % vakuutetuista
Eläkeikä	Vanhuuseläkeikä on miehillä 63 vuotta ja naisilla 59 vuotta (2007). Naisten eläkeikä nousee 60 vuoteen vuonna 2009.
Rahoitus	Jakojärjestelmärahoitteinen ansaintaeläke ja täysin rahastoitu rahastoeläke. Lakisääteinen eläkemaksu on 23 % ansiokaton alittavasta bruttopalkasta vuonna 2007. Rahastoeläkkeen osuus 5 %-yksikköä eläkemaksusta.
Ansiokatto	Vähimmäispalkka, josta vakuutusmaksuja peritään on n. 92 e/kk (180 BGN). Vakuutusmaksujen perustana oleva enimmäispalkka on n. 714 e/kk (1 400 BGN). Enimmäiseläke on n. 250 e/kk (490 BGN).
Eläkkeen määräytyminen	Oikeus (täyteen) eläkkeeseen edellyttää, että vakuutetulle on kertynyt tietty vähimmäismäärä eläkepisteitä. Eläkepisteet = vakuutetun ikä + vakuutetun vakuutusvuodet (1 vuosi = 1 piste). Vakuutetun piste-määrän on oltava yhteensä vähintään 100 pistettä miehillä ja naisilla 92 pistettä. Eläkettä karttuu 1 % vuodessa. Vakuutetun eläkepalkka määräytyy suhteessa maan keskimääräiseen palkkaan. Vuodesta 1997 alkaen eläke määräytyy koko työuran aikaisten keskimääräisten ansioiden perusteella.
Hallinto	Työ- ja sosiaaliministeriöllä sosiaaliturvan yleinen koordinointi. Sosiaalivakuutuslaitos hallinnoi lakisääteisen työeläkejärjestelmän etuusperusteisesti määräytyvää osaa ja muita sosiaalietuuksia. Rahastoeläkejärjestelmiä hallinnoivat yksityiset vakuutusyhtiöt. Rahoitusvalvontaviranomainen valvoo rahastoeläkejärjestelmien toimintaa.

1 Yleistä

Valuuttakurssi: 1 Bulgarian leva (BGN) = 0,51 euroa (keskikurssi toukokuu 2007)

Väkiluku (2007)	7,68 milj.
Odotettavissa oleva elinikä (2004)	
Miehet	69 vuotta
Naiset	76,3 vuotta
Kokonaishedelmällisyysluku (2005)	1,31
Vanhushuoltosuhte (65+/15–64v.) (2004)	24,9 %
Työttömyysaste (15–64-v.) (2006)	9,0 %
Työllisyysaste (15–64-v.) (2006)	58,6 %
BKT/asukas (2005) ostovoimakorjattu	7 500 euroa
PPS	
BKT:n reaalkasvu (ennuste 2007)	6,1 %
Inflaatio (2006)	7,4 %

Lähde: Eurostat

Vähimmäispalkka 2007: n. 92 e/kk (180 BGN)

Keskipalkka: n. 200 e/kk (2006)

Keskimääräinen lakisääteinen eläke (2007): n. 86 e/kk (168 BGN)

Bulgarian eläkejärjestelmää on viimeisen kymmenen vuoden aikana uudistettu rakenteeltaan samanlaiseksi kolmen pilarin järjestelmäksi kuin useissa muissa ns. uusissa EU-maissa on. Bulgarian hallitus asetti eläkeuudistusta suunnitelleen työryhmän vuonna 1998. Kaksi maan eläkejärjestelmää säätelevää keskeistä lakia hyväksyttiin vuoden 1999 lopulla. Näistä ensimmäinen (Mandatory Social Insurance Code) sisälsi säädökset maan pakollisesta eläkevakuutuksesta (työ- ja rahastoeläkejärjestelmät) sekä muusta sosiaalivakuutuksesta ja toinen vapaaehtoisesta lisäeläketurvasta (Supplementary Voluntary Pension Insurance Act). Lait yhdistettiin vuonna 2003, ja niin pakollista kuin vapaaehtoista eläkevakuutusta ja muuta sosiaalivakuutusta ohjaavaksi laiksi on muodostunut Social Insurance Code. Kyseistä lakia on muutettu useaan otteeseen voimaantulonsa jälkeen.

Bulgariassa on lakisääteinen työeläkejärjestelmä, joka kattaa palkansaajat ja yrittäjät. Eläkejärjestelmästä myönnetään vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeitä. Asumiseen perustuvaa vähimmäiseläkejärjestelmää (kansaneläkejärjestelmää) ei ole, mutta niillä, joilla ei ole oikeutta työskentelyyn perustuvaan eläkejärjestelmään, voidaan maksaa tuloharkintaista vähimmäisetuutta.

Työeläke jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäinen osa muodostuu etuusperusteisesta, jakojärjestelmäperiaatteella rahoitettavasta ansaintaeläkkeestä. Tätä täydentää vuoden 2002 alussa voimaan tullut pakollinen, täysin rahastoitu rahastoeläkejärjestelmä, jossa eläke määräytyy maksuperusteisesti. Rahastoeläkejärjestelmään (universal pension funds) kuuluvat kaikki vakuutetut, jotka ovat syntyneet 31.12.1959 jälkeen. Tietyillä ammattiryhmillä (esim. riskialttiissa työolosuhteissa työskentelevät) on lisäksi omia pakollisia, täysin rahastoituja lisäeläkejärjestelmiä, joissa eläke määräytyy maksuperusteisesti ja jotka ovat täysin työnantajien rahoittamia. Nämä ammattikohtaiset lisäeläkejärjestelmät (occupational pension funds) tulivat voimaan vuonna 2000 ja mahdollistavat eläkkeelle siirtymisen ennen yleistä vanhuuseläkeikää. Näiden lisäksi vakuutetuilla on mahdollisuus hankkia täysin vapaaehtoista lisäeläketurvaa (voluntary pension funds). (ks. liite: Bulgarian eläkejärjestelmän rakenne.)

2 Hallinto

Sosiaaliturvan kehittäminen, koordinointi ja toimeenpano kuuluvat yleisellä tasolla työ- ja sosiaaliministeriölle (Ministry of Labour and Social Policy).

Sosiaalivakuutuslaitos (National Social Security Institute) hallinnoi lakisääteisen työeläkejärjestelmän etuusperusteisesti määräytyvää osaa. Sosiaalivakuutuslaitos hallinnoi myös muita sosiaalivakuutusetuksia. Se kehittää sosiaalivakuutusta kolmikantaperiaatteen mukaisesti. Työnantajilla, palkansaajilla ja valtiolla on omat edustajansa sosiaalivakuutuslaitoksen hallinnossa. Vuoteen 2006 asti sosiaalivakuutuslaitos myös keräsi eläke- ja sosiaalivakuutusmaksut. Vuoden 2006 alusta perustettiin erillinen virasto (National Revenue Agency), joka kerää kaikki eläke- ja sosiaalivakuutusmaksut. Kyseiseen virastoon siirrettiin myös suurin osa verohallinnon työtehtävistä.

Rahastoeläkejärjestelmää (sis. myös ammatilliset rahastoeläkkeet) hallinnoivat yksityiset vakuutusyhtiöt. Tällä hetkellä toimiluvan saaneita vakuutusyhtiöitä on kahdeksan, jotka hallinnoivat yhteensä 24 rahastoa (sis. myös vapaaehtoiset eläkerahastot). Rahastoeläkevarojen sijoituksia hoitaville yhtiöille on asetettu yhteinen vähimmäistuottovaatimus. Rahoitusvalvontaviranomainen (Financial Supervision Commission) myöntää vakuutusyhtiöille toimiluvat ja valvoo niiden samoin kuin koko järjestelmän toimintaa.

3 Lakisääteisen eläkejärjestelmän rahoitus

Palkansaajat jaetaan kolmeen luokkaan työn riskin ja työolosuhteiden mukaan. Suurin osa palkansaajista kuuluu ns. yleiseen eli kolmanteen luokkaan. Haitallisissa ja erityisissä työolosuhteissa (esim. metallityöalalla) työskentelevät kuuluvat luokkaan kaksi ja erittäin haitallisissa ja riskipitoisissa työolosuhteissa työskentelevät luokkaan yksi (esim. kaivostyöntekijät, lentäjät). Työnantajat maksavat luokkiin 1 tai 2 kuuluvista palkansaajista lakisääteisen eläkevakuutusmaksun lisäksi lisäeläkemaksuja ammatillisiin lisäeläkejärjestelmiin (occupational pension funds), jotka mahdollistavat eläkkeelle siirtymisen ennen yleistä vanhuuseläkeikää. Luokkaan 1 kuuluvista palkansaajista lisäeläkemaksu on 12 % ja luokkaan 2 kuuluvista palkansaajista 7 %.

Lakisääteinen vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkemaksu on 23 % ansiokaton alittavasta bruttopalkasta vuonna 2007. Yrittäjien eläkemaksu, 23 %, peritään yrittäjien itsensä ilmoittamista tuloista. Eläkemaksua on alennettu asteittain vuodesta 1999 lähtien, jolloin eläkemaksu oli vielä 32 %. Nykyinen ja samalla maksulle asetettu tavoitetaso on saavutettu vuonna 2006. Viimeisintä muutosta edeltävä eläkemaksu oli 29 %.

Työnantajan osuus eläkemaksusta on 14,95 prosenttiyksikköä ja palkansaajan 8,05 prosenttiyksikköä. Työnantaja maksaa eläkemaksusta täten 65 % ja palkansaaja 35 %. Tavoitteena on, että vuodesta 2010 alkaen työnantaja ja palkansaaja maksavat eläkevakuutusmaksut puoliksi. Aikarajaa eläkemaksun puolittamisesta työnantajan ja palkansaajan kesken on siirretty useaan otteeseen.

Eläkemaksusta 5 prosenttiyksikköä ohjataan pakolliseen rahastoeläkejärjestelmään (universal pension funds) niiden vakuutettujen osalta, jotka ovat syntyneet 31.12.1959 jälkeen.

Vähimmäispalkka, josta vakuutusmaksuja peritään on 180 BGN kuukaudessa. Vakuutusmaksujen perustana oleva enimmäispalkka on 1 400 BGN kuukaudessa. Taulukossa 1 on esitetty eläkemaksujen lisäksi myös muut lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut.

Taulukko 1. Lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut, % bruttopalkasta

	Työnantaja	Palkansaaja	Yhteensä
Eläkevakuutus	14,95	8,05	23,0
Sairausvakuutus			
- terveydenhoito	3,9	2,1	6,0
- päiväraha	1,225	2,275	3,5
Työttömyysvakuutus	1,95	1,05	3,0
Tapaturmavakuutus	0,4–1,1	-	0,4–1,1
Palkansaajien palkkaturvarahasto	0,5	-	0,5
Yhteensä	22,925 – 23,625	13,475	36,4 – 37,1

Sairausvakuutuksen terveydenhoitomaksu on 6 % bruttopalkasta, josta työnantaja maksaa 3,9 % ja palkansaaja 2,1 %. Yrittäjä maksaa vastaavan maksun ilmoittamistaan tuloista. Päivärahamaksu on 3,5 % bruttopalkasta. Yrittäjällä maksu on vapaaehtoinen. Työttömyysvakuutusmaksu on 3 %. Yrittäjillä ei ole työttömyysvakuutusta. Tapaturmavakuutusmaksu vaihtelee 0,4 %:n ja 1,1 %:n välillä työn vaarallisuuden eli riskin mukaan. Keskimääräinen maksu on ollut 0,7 %. Työnantaja maksaa tapaturmavakuutusmaksun kokonaan ja yrittäjillä maksu on vapaaehtoinen. Lisäksi työnantajat maksavat 0,5 % palkansaajien palkkaturvarahastoon, joka suojaa työntekijöitä työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa. Vakuutusmaksuihin sovelletaan em. ansiokattoa.

Valtio maksaa eläkemaksun ns. palkattomilta ajanjaksoilta. Eläkemaksu on 23 prosenttia vähimmäispalkasta. Valtio rahoittaa myös vähimmäiseläketurvan, samoin kuin valtion virkamiesten eläke- ja sosiaaliturvan. Valtio kattaa myös eläkejärjestelmän menot siltä osin kuin niitä ei maksuilla pystytä kattamaan. Bulgarian eläkejärjestelmään on viime vuosina syntynyt rahoitusvajetta, kun eläkemaksua on lähdetty alentamaan nykyiselle tasolle. Vuonna 2006 valtion osuus oli noin kolmannes maksutulosta.

Bulgariaan on vuonna 2006 perustettu ns. Belgian mallin mukainen puskurirahasto (Silver Fund), jolla varaudutaan väestön ikääntymiseen. Rahastoa kartutetaan yksityistämisestä saaduilla tuloilla ja valtion budjetin ylijäämällä. Alkupääomana valtio siirsi rahastoon 500 miljoonaa levaa vuonna 2006.

4 Työeläketurva

4.1 Vanhuuseläke

Vanhuuseläke koostuu etuusperusteisesta eläkkeestä, ns. ansaintaeläkkeestä sekä maksuperusteisesta eläkkeestä, ns. rahastoeläkkeestä.

4.1.1 Ansaintaeläke

Vanhuuseläkeikä on miehillä 63 vuotta ja naisilla 59 vuotta vuonna 2007. Naisten eläkeikä nousee asteittain 6 kuukaudella kutakin kalenterivuotta kohti, kunnes eläkeikä on 60 vuotta vuonna 2009. Vanhuuseläkettä ei myönnetä varhennettuna, mutta sen ottamista voi lykätä. Eläkkeen lykkäämisellä ei ole yläikärajaa.

Tietyillä ammattiryhmillä on mahdollisuus päästä eläkkeelle ennen varsinaista vanhuuseläkeikää. Ensimmäiseen vakuutusluokkaan (ks. lakisääteisen eläkejärjestelmän rahoitus) kuuluvilla palkansaajilla on mahdollisuus siirtyä vanhuuseläkkeelle 8 vuotta ja toiseen vakuutusluokkaan kuuluvilla 3 vuotta ennen varsinaista vanhuuseläkeikää. Noin 191 000 vakuutettua kuuluu näihin ammattikohtaisiin lisäeläkejärjestelmiin.

Oikeus (täyteen) eläkkeeseen edellyttää, että vakuutetulle on kertynyt tietty vähimmäismäärä ns. eläkepisteitä. Nämä eläkepisteet saadaan, kun vakuutetun ikä ja vakuutetun vakuutusvuodet lasketaan yhteen ja vuodet muutetaan pisteiksi (1 vuosi = 1 piste). Eläkkeen saamiseksi vakuutetun pistemäärän on oltava yhteensä vähintään 100 pistettä miehillä ja naisilla 92 pistettä. Naisilta eläkkeen saamiseksi vaadittava pistemäärä nousee 94 pisteeseen vuonna 2009.

Mikäli vakuutettu ei saavuta edellä mainittuja vähimmäispistemääriä, on vaadittava vähimmäisvakuutusaika 15 vuotta, jolloin eläke voidaan myöntää 65 vuoden iässä sukupuolesta riippumatta. Vähimmäisvakuutusaikaan voidaan laskea 3 vuotta muuta vakuutusaikaa kuin työskentelyaikaa.

Työeläkettä kartuttavia ns. palkattomia aikoja ovat alle 3-vuotiaan lapsen hoitoaika, pakollinen asepalvelusaika, jatko-opiskelu-aika, työttömyyspäivärahakaudet ja työkyvyttömän (vähintään 90 % työkyvyttömän) perheenjäsenen hoitoaika.

Viimesijaisena toimeentuloturvana myönnettävä tuloharkintainen vähimmäiseläke voidaan myöntää 70 vuoden iässä, niille joilla ei ole työeläkkeeseen vaadittavia vakuutusaikoja.

Eläkkeen määräytyminen

Eläkkeen määrä on vakuutusvuosien mukaan määräytyvä prosenttiosuus eläkepalkasta. Eläkettä karttuu 1 % vuodessa. Vakuutetun eläkepalkka määräytyy suhteessa maan keskimääräiseen palkkaan. Vakuutetulle määritellään kerroin, joka saadaan kun vakuutetun keskimääräinen kuukausipalkka jaetaan maan keskimääräisellä kuukausipalkalla. Eläkkeelle siirryttäessä maan keskipalkka viimeiseltä 12 kuukaudelta kerrotaan vakuutetun henkilökohtaisella kertoimella.

Henkilökohtainen kerroin määräytyy eri tavoin ajanjaksoilta ennen vuotta 1997 ja sen jälkeen. Vuodesta 1997 alkaen kerroin määräytyy koko työuran aikaisten keskimääräisten kuukausiansioiden perusteella. Tätä edeltävältä ajalta vakuutettu voi valita 3 peräkkäistä ansiovuotta viimeisen 15 vuoden ajalta.

Mikäli vakuutetulla on vaadittava vähimmäismäärä eläkepisteitä, on vähimmäiseläke 93,5 levaa kuukaudessa vuonna 2007 (85 BGN v. 2006). Enimmäiseläke on 490 levaa kuukaudessa vuonna 2007.

Viimesijaisena toimeentuloturvana myönnettävän tuloharkintaisen vähimmäiseläkkeen määrä on noin 68 BGN kuukaudessa vuonna 2007.

4.1.2 Rahastoeläke

Rahastoeläke on maksuperusteinen eli vakuutetulle kertyy eläkettä vakuutetun eläketilille maksettujen maksujen ja niille saadun tuoton perusteella. Lakisääteisestä kokonaiseläkemaxusta 5 prosenttiyksikköä kerryttää eläkepääomaa vakuutetun valitsemassa rahastossa. Vakuutetulla on oikeus tietyin rajoituksin vaihtaa rahastoa. Rahastoeläkejärjestelmään (universal pension funds) kuuluvat kaikki vakuutetut, jotka ovat syntyneet 31.12.1959 jälkeen. Rahastoeläkejärjestelmä kattaa reilut 2 miljoonaa vakuutettua.

Vanhuuseläkeiässä maksettava rahastoeläke voidaan maksaa annuiteettina tai kertakorvauksena. Vakuutetulla on halutessaan mahdollisuus saada rahastoeläke

viisi vuotta ennen varsinaista vanhuuseläkeikää, mikäli maksettava rahastoeläke on vähintään työeläkkeelle määritellyn vähimmäismäärän suuruinen. Mikäli kertynyt eläke on alle 20 prosenttia vähimmäiseläkkeestä, voidaan eläke maksaa kertakorvauksena. Puolet kertyneestä pääomasta voidaan maksaa kertasummana, mikäli vakuutettu on menettänyt työkyvystään pysyvästi yli 71 %. Kuolemantapauksessa vakuutetulle kertynyt pääoma voidaan maksaa vakuutetun perillisille.

4.2 Työkyvyttömyyseläke

Sosiaalivakuutuksesta maksettava työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää yleisen sairauden perusteella tai ammattitaudin ja työtapaturman perusteella. Molemmissa myöntämisperusteissa työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää kolmen eri asteen työkyvyttömyyden perusteella (ks. eläkkeen määräytyminen). Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää, mikäli vakuutettu on menettänyt vähintään 50 prosenttia työkyvystään. Tuleva aika otetaan huomioon eläkkeen määräytymisessä.

Alle 20-vuotiaalta tai sokealta ei vaadita vähimmäisvakuutusaikaa. Muutoin eläkkeen myöntämiseksi vaadittava vähimmäisvakuutusaika vaihtelee iän mukaan seuraavasti: 20–25-vuotiaalta 1 vuosi; 25–29-vuotiaalta 3 vuotta ja yli 30-vuotiaalta 5 vuotta. Vähimmäisvakuutusaikoja ei vaadita, mikäli työkyvyttömyys on aiheutunut työtapaturmasta tai ammattitaudista.

Sosiaaliavustuksena myönnettävä tuloharkintainen vähimmäistyökyvyttömyyseläke voidaan myöntää, mikäli 16 vuotta täyttänyt henkilö on menettänyt työkyvystään vähintään 71 %.

Eläkkeen määräytyminen

Yleisen sairauden perusteella myönnettävä eläke määräytyy samoin kuin vanhuuseläke vakuutetun henkilökohtaisen palkan, maan keskimääräisen palkan ja vakuutusvuosien perusteella. Tulevalta ajalta (aika sairastumisesta vanhuuseläkeikään asti) kertyneet vakuutusvuodet kerrotaan työkyvyttömyysasteen mukaan määräytyvällä kertoimella:

Työkyvyttömyysaste	Kerroin
1. aste: Yli 90 %	0,9
2. aste: 71–90 %	0,7
3. aste: 50–70 %	0,5

Työkyvyttömyyseläke on vähintään 115 % vakuutusperusteisesta vähimmäiseläkkeestä ensimmäisen asteen työkyvyttömälle, 105 % toisen asteen työkyvyttömälle ja 85 % kolmannen asteen työkyvyttömälle. Ensimmäisen asteen työkyvyttömyyseläkkeeseen voidaan maksaa jatkuvaan avuntarpeeseen perustuvaa lisää, jonka määrä on 75 % tuloharkintaisesta vähimmäiseläkkeestä.

Ammattitaudin tai työtapaturman perusteella myönnettävässä työkyvyttömyyseläkkeessä eläkepalkka määräytyy samoin kuin vanhuuseläkkeessä. Eläkkeen määrä on työkyvyttömyysasteen mukaan määräytyvän kertoimen osoittama osuus eläkepalkasta. Ensimmäisen asteen työkyvyttömälle kerroin on 0,4; toisen asteen työkyvyttömälle 0,35 ja kolmannen asteen työkyvyttömälle 0,3. Eläke on vähintään 125 % vakuutusperusteisesta vähimmäiseläkkeestä ensimmäisen asteen työkyvyttömälle, 115 % toisen asteen työkyvyttömälle ja 100 % kolmannen asteen työkyvyttömälle. Eläke ei myöskään voi olla pienempi kuin vastaava yleisen sairauden perusteella myönnettävä eläke.

Viimesijaisena toimeentuloturvana myönnettävän tuloharkintaisen vähimmäiseläkkeen määrä on 120 % vähimmäiseläkkeestä, mikäli työkyvyttömyysaste oli yli 90 % ja 110 % vähimmäiseläkkeestä, jos työkyvyttömyysaste oli 71–90 %. Vähimmäiseläkkeen määrä on noin 68 BGN kuukaudessa vuonna 2007.

4.3 Perhe-eläke

Perhe-eläke voidaan myöntää edunjättäjän leskelle ja lapsille sekä vanhemmille. Leskelle eläkettä voidaan maksaa, jos tämä 5 vuoden sisällä saavuttaa vanhuuseläkeiän. Mikäli leski on työkyvytön, ei kyseistä ikärajoitetta sovelleta. Lapseneläkettä maksetaan 18 ikävuoteen asti. Mikäli lapsi opiskelee, eläke voidaan myöntää 26 ikävuoteen asti. Vammaiselle lapselle eläke voidaan myöntää ilman ikärajoja. Vanhemmille eläke voidaan myöntää, mikäli nämä eivät saa omaa eläkettä

Eläke määräytyy edunjättäjän eläkeoikeuden tai hänelle maksetun vanhuuseläkkeen perusteella. Edunsaajan kannalta valitaan parempi vaihtoehto. Edunjättäjän

eläkeoikeuden perusteella myönnettävä perhe-eläke määräytyy ensimmäisen asteen työkyvyttömyyseläkkeen mukaisesti.

Eläkkeen määrä on 50 % edunjättäjän eläkkeestä yhdelle, 75 % kahdelle ja 100 % kolmelle tai useammalle edunsaajalle. Perhe-eläkkeen määrä on vähintään 75 % vähimmäiseläkkeestä. Lisäksi voidaan maksaa perhe-eläkelisää, jonka määrä on 20 % edunjättäjän eläkkeestä. Maksettava eläke jaetaan tasan edunsaajien kesken. Täysorvon eläke maksetaan eläke kummankin vanhemman perusteella.

5 Lisäeläketurva

Sekä työnantaja että palkansaaja voivat maksaa maksuja vapaaehtoiisiin, maksuperusteisiin lisäeläkejärjestelmiin. Lisäeläkesäästäminen on ollut mahdollista vuodesta 1994 lähtien. Lisäeläkejärjestelmiä hallinnoivat rahoitusvalvontaviranomaiselta toimiluvan saaneet vakuutusyhtiöt, jotka hoitavat myös pakollista rahastoeläke- ja lisäeläketurvaa. Eläketilien on kuitenkin oltava erillään. Vapaaehtoista lisäeläketurvaa säästää arviolta 570 000 vakuutettua, noin 18 % kaikista vakuutetuista. Lisäeläkesäästäminen on viime vuosina ollut tasaisessa kasvussa.

Eläkkeen suuruus on riippuvainen eläketilille kertyneistä maksuista ja niille saaduista tuotoista. Eläke voidaan maksaa annuiteettina, tietyn määräajan maksettavana korvauksena tai kertakorvauksena. Eläke myönnetään lakisääteisen eläketahtuman yhteydessä, mutta eläke on mahdollista saada myös 5 vuotta ennen lakisääteistä vanhuuseläkeikää.

6 Indeksiturva

Hallitus päättää erikseen vähimmäiseläkkeiden korotuksista. Lakisääteisten työeläkkeiden korotukset seuraavat kuluttajahintaindeksin (50 %) ja vakuutettujen ansiotason (50 %) muutosta.

7 Verotus

Verotettavan tulon alaraja on Bulgariassa 200 BGN kuukaudessa vuonna 2007. Korkein marginaaliveroaste on 24 %, joka peritään yli 600 BGN ylittävistä kuukausituloista. Lakisääteiset eläkkeet ovat verovapaata tuloa.

Työnantaja voi vähentää vapaaehtoiseen lisäeläketurvaan suorittamiaan maksuja enintään 30 euroa kuukaudessa kutakin työntekijää kohti vuonna 2007. Työntekijä voi vähentää vapaaehtoisia lisäeläkemaksuja enintään 10 % verotettavasta tulostaan. Maksettavat lisäeläkkeet ovat verovapaata tuloa.

8 Sosiaaliturvasopimus

Lakisääteiseen vakuutukseen kuulumisesta, vakuutusaikojen hyväksilukemisesta, eläkkeiden määräytymisestä ja eläkkeiden maksamisesta toiseen maahan ovat Suomen ja Bulgarian välillä voimassa EU-asetuksen 1408/71 ja sen toimeenpanoasetuksen 574/72 määräykset. EU-asetus on ylikansallista lainsäädäntöä ja sitä sovelletaan silloinkin, kun kansalliset säädökset poikkeavat sen määräyksistä. Bulgarian ja Suomen välillä ei ole kahdenvälistä sosiaaliturvasopimusta.

Kansallisen lainsäädännön mukaan kaikki Bulgariassa työskentelevät ovat periaatteessa siellä vakuutettuja kansalaisuudesta riippumatta. Lakisääteiset työeläkkeet voidaan myöntää ja maksaa toiseen maahan sekä Bulgarian että ulkomaan kansalaiselle.

9 Eläkejärjestelmän tulevaisuudennäkymiä

Monista EU-maista tuttu väestön ikärakenteen muutos rasittaa myös Bulgarian eläkejärjestelmää. Bulgarian vanhushuoltosuhte on Eurostatin ennusteen mukaan yksi EU-maiden korkeimmista vuonna 2050 (60,9 %; EU25: 52,8%). Vuonna 2004 Bulgarian vanhushuoltosuhte (24,9 %) oli EU-maiden keskimääräisellä tasolla (EU25: 24,5 %). Bulgarian samoin kuin toisen uuden EU-maan Romanian ongelmana on erityisesti nuoren työvoiman siirtyminen muihin maihin. Omat haasteensa eläkejärjestelmän taloudelliselle kestävyydelle asettaa myös laaja epävirallinen, ns. harmaa talous. Eläkkeiden riittävyys asettaa myös haasteita maan eläkejärjestelmälle. Vanhusväestön köyhyys ja erityisesti naisten köyhyys on yleistä.

Bulgaria on liittynyt niiden lukuisten ns. uusien (EU10-maat) EU-maiden joukkoon, jotka ovat viime vuosina tehneet laajoja rakenteellisia uudistuksia eläkejärjestelmiinsä. Rahastoeläkejärjestelmän käyttöönotto ja vapaaehtoisten lisäeläkejärjestelmien kehittäminen muodostavat keskeisen osan Bulgarian eläkejärjestelmän rekonstruktiota. Kaikkien heikommassa asemassa olevien asemaa on pyritty edistämään mm. parantamalla maan vähimmäiseläketurvan tasoa ja muuttamalla eläkkeiden indeksisidonnaisuutta.

Lähteet

Bisser Petkov. 2002. State Insurance Supervision Agency. Regulation of Pension Fund Investment in Bulgaria. The CEE Regional INPRS Seminar on Investment of Private Pension Funds. Thursday, April 11, 2002 - Friday, April 12, 2002. http://www.pfsprogram.org/activities_pension.php

Bisser Petkov. 2007. Experience from implementing voluntary fully funded pension insurance in the course of compliance with EU directives in Bulgaria. Financial Supervision Commission.

Borislav Tafradjiski, Pobeda Loukanova, George Shopov, Dochka Staykova. 2002. The Pension Reform in Bulgaria – Two Years after the Start. An International Workshop. Population, Labor Market, Pension and Quality of Life in Transitional Countries. <http://www.ier.hit-u.ac.jp/pie/Japanese/discussionpaper/dp2001/dp64/text.pdf>

Ministry of Labour and Social Policy: <http://www.mlsp.government.bg/en/index.htm>

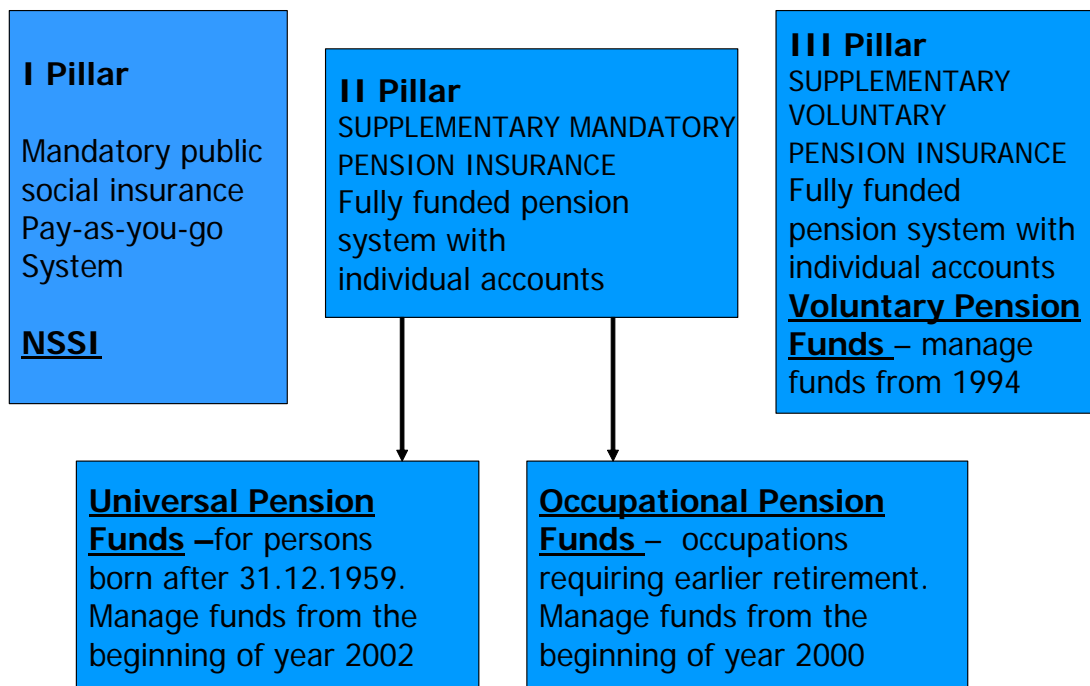
National Social Security Institute: <http://www.nssi.bg/en/index.html>

Social Insurance Code. National Social Security Institute. <http://www.nssi.bg/en/content/legislation/SICode.pdf>

SSA, Social Security Programs Throughout the World: <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2006-2007/europe/bulgaria.html>

LIITE: Bulgarian eläkejärjestelmän rakenne

Bulgarian Pension Model

NSSI= National Social Security Institution

Lähde: Bisser Petkov, State Insurance Supervision Agency.